

ΝΕΑ  
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΚΡΗΤΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ  
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΛΥΔΙΟΠΟΤΑΜΟΥ



ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ', ΤΕΥΧΗ 30-31  
ΡΕΘΥΜΝΟ 2011-2012

## ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με ιδιαίτερη συγκίνηση χαράζομε τίς γραμμές αυτές προλογίζοντας τόν πρώτο τόμο τῆς νέας περιόδου τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου μέ τίτλο *Νέα Χριστιανική Κρήτη*. Δέν εἶχαμε ποτέ φαντασθεῖ, ὅταν κρατούσαμε στά χέρια μας τά τεύχη του καί τά μελετούσαμε, ἀπό τό πρώτο στά χρόνια τῶν πανεπιστημιακῶν σπουδῶν ἕως τό τελευταῖο, ὅτι κάποια ἡμέρα θά βρισκόμασταν, μέ τή χάρι τοῦ Θεοῦ, στή θέση τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ρεθυμνίων, γιά νά συνεχίσομε καί αὐτό τό σπουδαῖο ἔργο τῶν μακαριστῶν λογίων καί φιλοσόφων προκατόχων μας. Ὅμως, «ὡς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καί ἐγένετο, εἶπ τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας». Μέ τίν ἀγάπη, τίν προσευχή καί τίν συναντίληψη ὄλων τῶν συνεργατῶν καί συνδρομητῶν τῆς *Νέας Χριστιανικῆς Κρήτης* ἐγκαινιάζομε μέ χρηστές ἐλπίδες τίν τρίτη περίοδο τῆς ἐκδόσεώς της.

Εἶναι σέ ὄλους γνωστή καί ἀδιαμφισβήτητη ἡ συμβολή τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου στήν προβολή τῆς Ἱστορίας καί ἐν γένει στήν καλλιέργεια τῶν Γραμμάτων καί τῶν Ἐπιστημῶν. Ἡ ἐκδοσις τῆς *Νέας Χριστιανικῆς Κρήτης*, ὡς δισημιασίου ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου ἄρχισε τό ἔτος 1989 μέ πρωτοβουλία τοῦ ἀπό Λάμπης καί Σφακίων (1975-1987) ἀοιδίμου Ποιμενάρχου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ρεθυμνίων (1987-1996) Θεοδώρου Β. Τζεδάκι, συνεχίσθηκε δέ ἐπιτυχῶς καί ἀπό τόν μακαριστό προκατόχό μας Μητροπολίτη Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου κυρό Ἄνθιμο Συριανό (1996-2010).

Κατά τίν εἰκοσαετῆ καί πλέον ἐκδοσις τῆς *Νέας Χριστιανικῆς Κρήτης*, φιλοξενήθηκαν στά φύλλα της πολλές ἀξιόλογες καί πρωτότυπες μελέτες καί διατριβές πού συνδέονται μέ τή Μεγαλόνησο Κρήτη, τίν Παράδοσι καί τόν Ὀρθόδοξο Πολιτισμό της, ἀλλά καί μέ τίν Τοπική Ἐκκλησία καί τίν προσφορά της. Ἡ *Νέα Χριστιανική Κρήτη* ἀπό τίν ἀρχή τῆς ἐκδόσεώς της ἀδιαλείπτως διακονεῖ τίς Κρητολογικές σπουδές καί ἐν γένει τίν ἱστορία τῆς νήσου μας.

Ἐπί τῆς ἀρχιερατείας τοῦ μακαριστοῦ λογίου Μητροπολίτου Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου Θεοδώρου κυκλοφορήθηκαν τά πρώτα

δέκα τεύχη του περιοδικού, τα οποία κάλυψαν την πενταετία 1989-1993, τα *Πεπραγμένα του Ζ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου* (1995) σέ έξι τόμους (τεύχη 11-16) καθώς και τό υπ' αριθμ. 17 τεύχος, τό όποίο κάλυψε τό α' εξάμηνο του έτους 1996. Μεταξύ των έτων 1994 και 1996 εκδόθηκε τό υπ' αριθμ. 1, Παράρτημα μέ τί διδακτορική διατριβή τής κ. Άσπασίας Παπαδάκη: *Θρησκευτικές και κοσμικές τελετές στή βενετοκρατούμενη Κρήτη* (1995).

Έπί τής άρχιερατείας του μακαριστου πολυκλαύστου Μητροπολίτου Ρεθύμνης και Αύλοποτάμου κυρου Άνθίμου εκδόθηκαν ένδεκα τεύχη (18 έως και 29), καθώς και τά Παραρτήματα, υπ' αριθμ. 2, μέ τί διδακτορική διατριβή του Μανόλη Γ. Πεπονάκη: *Έξισλαμισμοί και έπανεχριστιανισμοί στήν Κρήτη (1645-1899)*, υπ' αριθμ. 3, μέ τί διδακτορική διατριβή του Ιωάννη Μπολανάκη: *Έκκλησία και εκκλησιαστική παιδεία στή βενετοκρατούμενη Κρήτη* και υπ' αριθμ. 4, μέ τήν έργασία του π. Εύαγγελου Κ. Πριγκιπάκη: *Άγία Σοφία, Η παλαιοχριστιανική βασιλική του Πανόρμου Μυλοποτάμου*.

Μέ τά παρόντα υπ' αριθμ. 30-31 τεύχη εγκαινιάζεται, μέ τίς πατρικές εόχες και Πατριαρχικές εύλογίες τής Αύτου Θειοτάτης Παναγιότητος, του Οικουμενικού μας Πατριάρχου κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ, ή τρίτη περίοδος τής *Νέας Χριστιανικής Κρήτης* ως περιοδικής εκδόσεως τής *Τερās Μητροπόλεως* μας.

Στό ξεκίνημα αυτής τής νέας περιόδου όφειλετικώς και εύγνωμόνως στρέφομε τί σκέψη μας στή μνήμη των δύο αιδίμων Προκατόχων μας, Μητροπολιτών Θεοδώρου και Άνθίμου, Τεραρχών λογίων και φιλιστόρων, στους όποιους και άφιερώνομε εύλαβικά τούτο τό τεύχος, ως συμβολικό και έλάχιστο αντίδωρο τής προσφοράς και διακονίας τους στήν Τοπική μας Έκκλησία. Τούτο γνωρίσαμε στήν Αύτου Θειοτάτη Παναγιότητα, τόν Οικουμενικό μας Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο, ό όποιος εύαρεστήθηκε νά άποστείλει τό Σεπτό Πατριαρχικό Γράμμα πού προτάσσεται στόν τόμο αυτό.

Επιθυμούμε, τέλος, νά αναφερθοΰμε στους επί σειρά έτων άρωγούς και συμπαραστάτες τούτου του έργου τής Έκκλησίας, τούς άγασπιτούς συνεργάτες μας, τόν Έλλογ. Καθηγητή κ. Μιχαήλ Τρούλη, τόν Έλλογ. Καθηγητή κ. Νικόλαο Παπαδογιαννάκη, τόν κ. Γιάννη Παπιομίτογλου και νά τούς εκφράσομε τήν εύνώμονα εύχαριστία μας γιά τούς κόπους τής άγάπης τους.

Εύχαριστούμε, επίσης, όλους τούς έρευνητές και έπιστήμονες,

τῶν ὁποίων οἱ μελέτες εἶδαν κατά καιροῦς τό φῶς τῆς δημοσιότη-  
τας στίς σελίδες τῆς *Νέας Χριστιανικῆς Κριτικῆς*. Περιμένουμε τίς συ-  
νεργασίες καί ἐκείνων καί ἄλλων τῶν νέων ἐρευνητῶν τῆς ἱστορίας  
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, γιά νά συνεχίσει αὐτή ἡ ἐπιστημονική  
περιοδική μας ἔκδοσις νά καρποφορεῖ γιά τί δόξα τοῦ Θεοῦ καί τῆς  
Ἐκκλησίας μας.

Παρακαλοῦμε τόν Θεό νά μᾶς ἀξιῶνει νά συνεχίζουμε τό ἔργο  
αὐτό τῆς Ἐκκλησίας καί ἄλλους τοῦς καλοῦς συνεργάτες καί τοῦς  
ἀναγνώστες του νά προσεύχονται γιά τήν ἀνάπτυξη καί τήν προ-  
κοπή του.

† Ὁ Ρεθύμνης καί Αὐλοποτάμου Εὐγένιος

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<b>Πρόλογος</b> , τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου κ. Εὐγενίου .....	11-13
<b>Σταθρος Νικολ. Μαδερζάκης</b> , Βυζαντινὴ τέχνη τῆς Κρήτης. Θέματα πρὸς συζήτηση, μελέτη καὶ ἐρμηνεία .....	15-224
<b>Αντώνης Ἐμμ. Στβακτάκης</b> , Παλαιοὶ τοιχογραφημένοι ναοὶ τοῦ Χόνδρου Βιάννου. Ἱστορία καὶ παράδοση .....	225-280
<b>Νεκτάριος Ν. Νικολακάκης</b> , Τὰ Ὁρθόδοξα Μοναστήρια τῶν Χανίων πρὶν, κατὰ τὴ διάρκεια καὶ στὸ τέλος τοῦ Κρητικοῦ Πολέμου (1645-1669): Ἀπὸ τῆς βενετικῆς στὴς ὀθωμανικῆς καταστροφῆς .....	281-320
<b>π. Εὐάγγελος Κ. Πριγματάκης</b> , Τὸ παπικὸ πρωτεῖο κατὰ τὸν Ἅγιο Ἄνθιμο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρο Κρήτης τὸν Ὁμολογητὴ .....	321-404
<b>Παντελής Γ. Χαραλαμπίδης</b> , Ὁ κομήτης τοῦ 1577 στὸν κώδικα τοῦ Γεωργίου Κλόντζα .....	405-412
<b>Ἀπόστολος Ν. Μπουρνέλης</b> , Μάρτυρες καὶ Νεομάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἐν Κρήτῃ ἀθλήσας Ἱερομάρτυς Μελχισεδέκ ...	413-430
<b>Μανόλης Βουρλιώτης</b> , Ἡ ἐκπαίδευση στὸ Ρέθυμνο στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα. Οἱ μαρτυρίες τῶν Π. Περίδη καὶ Χ. Πετυχάκη .....	431-462
<b>Ἰωάννης Μπολανάκης</b> , Ἡ προσφορά τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης στὴν Ἐθνικὴ Ἀντίσταση 1941-1945 .....	463-584
<b>Πρωτ. Χαράλαμπος Κ. Καμπλάκης</b> , Ἡ αἵρεση τῶν Εὐαγγελικῶν. Ὁμιλία κατὰ τῶν προπαγανδιστῶν (Εὐαγγελικῶν) τοῦ Τιμόθεου Βενέρη, Ἐπισκόπου Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου .....	585-606

<b>Μανόλης Γ. Ανδρουλιδάκης</b> , Ἡ μορφολογία τοῦ ὕδατος στὸν κανόνα τῶν Θεοφανείων, τοῦ Κοσμά τοῦ Μελωδοῦ .....	607-630
<b>Ντενίς-Χλόη Ἀλεβίζου</b> , Στοιχεῖα γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο καλλιτεχνῶν τῆς Κρήτης τοῦ 19ου αἰῶνα: Ὁ ζωγράφος Ἰωάννης Χατζής .....	631-656
<b>Μιχάλης Τρούλης</b> , Ὁ ἀοιδμος Μητροπολίτης Ἄνθιμος .....	657-658
Βιβλιοπαρουσιάσεις .....	659-661